

УДК 911.3

**БЕЗРОБІТТЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СОЦІАЛЬНОГО
НЕБЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ**

**кандидат географічних наук, доцент, Краснопольська Н.В.,
Папаєвич Н.М.**

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Україна, Луцьк

Головна мета статті – дослідження територіальних особливостей частки безробітного населення Волинської області.

У територіальному плані – розглянуто наукові підходи до визначення суті поняття «безробіття» та його наслідків. Зазначено, що безробіття є складовою соціального неблагополуччя населення. Проаналізовано геопросторові особливості частки безробітного населення області за статтю, віковими групами. Указану тенденцію можна охарактеризувати як несприятливу. Для розв'язання даних проблем потрібна комплексна програма соціально-економічного розвитку Волинської області. Проведено групування адміністративних районів області за часткою безробітних. Виділено проблеми працевлаштування в окремих адміністративних районах і пошуки шляхів їх подолання.

Ключові слова: безробіття, безробітне населення, рівень безробіття, економічна активність населення, негативні наслідки безробіття.

кандидат географических наук, доцент, Краснопольская Н.В., Папаевич Н.М. Безработица как составная часть социального неблагополучия населения / Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Украина, Луцк

Главная цель статьи - исследование территориальных особенностей части безработного населения Волынской области.

В территориальном плане - рассмотрены научные подходы к определению сущности понятия «безработица» и его последствий. Отмечено, что безработица является составной социальной неблагоприятности населения. Проанализированы геопространственные особенности части безработного населения области по полу, возрастным группам. Указанную тенденцию можно охарактеризовать как неблагоприятную. Для решения данных проблем нужна комплексная программа социально-экономического развития Волынской области. Проведена группировка административных районов области по количеству безработных. Выделены проблемы трудоустройства в отдельных административных районах и поиски путей их преодоления.

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Krasnopol'ska N.V., Papayevych N.M. Unemployment as an Integral Part of Social Disadvantage of the Population / Lesya Ukrainka Eastern European National University, Ukraine, Lutsk

The main purpose of the article is to study the territorial features of the unemployed population in Volyn region.

The scientific approaches to the definition of the concept "unemployment" and its consequences are considered. It is noted that unemployment is a component of social disadvantage of the population. The geospatial features of the unemployed population in the region by gender as well as age groups are analyzed. Such tendency can be characterized as unfavorable. So, a complex program of socio-economic development of Volyn region is necessary to solve these problems. Grouping of administrative districts of the region by the share of the unemployed is carried out. The problems of employment in certain

administrative districts and the seeking for the ways to overcome them are highlighted.

Key words: unemployment, unemployed population, unemployment rate, economic activity of the population, negative consequences of unemployment.

Вступ. Висока ефективність дії ринкових механізмів не можуть забезпечити усю зайнятість населення навіть при урахуванні вільних робочих місць. Безробіття сучасного суспільства є великою проблемою, що є невід'ємною частиною економіки. Безробіття результат взаємодії між попитом на робочу силу та її пропозицією. Проблема безробіття є актуальною на сьогоднішній день і потребує розробки та впровадження соціальних гарантій як з боку держави, так і з боку регіональних органів влади.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню питань сутності безробіття присвячено чимало наукових досліджень і робіт зарубіжних і вітчизняних економіко-географів, вчених-економістів. Теоретичні основи та підходи до визначення сутності безробіття висвітлені у працях О. Грішної, Є. Качан, О. Волкової, щодо причин виникнення та шляхів їх регулювання у працях Дж. Кейнса, А. Сміта, щодо питань соціального страхування від безробіття, то слід назвати праці: Г. Волинського О. Грішної, Г. Лібанової та ін.

В той же час залишаються невирішеними ряд соціально-економічних проблем, які спричиняє безробіття. Адже безробіття явище динамічне, яке є складовою соціального неблагополуччя людського потенціалу.

Методика дослідження. Теоретичною базою дослідження є методи наукового пізнання, наукові здобутки зарубіжних і вітчизняних фахівців присвячені проблемам соціального благополуччя та

неблагополуччя населення, а саме однієї з її характеристик – динаміки безробіття.

Вирішення визначених завдань здійснювалося шляхом загальнонаукових і конкретно-наукових методів, зокрема, літературного, для самої сутності «безробіття», більш глибокого вивчення динаміки безробіття, його причинно-наслідкових зв'язків; історико-географічного – для аналізу формування причин та наслідків безробіття окремих адміністративних районів області; історичного і діалектичного – для аналізу формування самої сутності «безробіття».

Постановка завдання. Мета статті - дослідження сучасного стану безробіття області, його динаміки, а також запровадження шляхів зменшення рівня безробіття.

Результати досліджень. Проблема безробіття є вагомою рисою ринкової економіки. Вона має велике значення як для регіону, так і для України в цілому. Безробіття є складовою неблагополуччя населення, що спричиняє негативні наслідки та впливає на людський потенціал в цілому: зростанню кількості психічних захворювань; загостренню криміногенної ситуації; падінню трудової активності; скороченню податкових надходжень; зменшенню ВВП; падіння життєвого рівня населення; зростанню витрат на допомоги безробітним тощо.

Сутність поняття «безробіття» вчені трактують по-різному, але всі ці поняття перегукуються між собою. Так, О. Грішнова та Є. Качан характеризують безробіття як соціально-економічну ситуацію в суспільстві, за цієї ситуації працездатні громадяни не можуть знайти роботу, що зумовлена переважанням пропозиції праці над попитом на неї.

О. Волкова розглядає безробіття як соціально-економічне явище, при якому частина економічно активного населення не зайнята у сфері економіки.

МОП безробітними рахуються особи у віці 15-70 років (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), що одночасно задовольняють трьом умовам: не мали роботи (прибуткового заняття); активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передувало опитуванню; готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів[7].

Рівень безробіття розраховується як відношення чисельності безробітних, які зареєстровані в державній службі зайнятості, до працездатного населення працездатного віку. Значний недолік такої методики розрахунку полягає у заниженні реального числа безробітних, оскільки в країнах, де соціальна допомога безробітним низька або де-факто відсутня, багато осіб не реєструються як безробітні на біржі праці.

Наслідки безробіття виходять за межі матеріального достатку. При довгій відсутності роботи втрачається кваліфікація і стає неможливим знайти професію за фахом. Відсутність джерела існування призводять до втрати самоповаги, зниження моральних принципів і інших негативних наслідків. Існує пряма залежність між зростанням психічних, серцево-судинних захворювань, самогубств, вбивств і великим рівнем безробіття. Масове безробіття здатне спричинити за собою великі політичні, а також соціальні зміни. Безробіття гальмує розвиток суспільства, заважає йому рухатися вперед. Це трагедія і безробітного, і членів його сім'ї. Воно призводить до негативних соціальних і економічних наслідків (рис. 1).

Отже, за показником безробіття можна робити висновок про економічний розвиток країни, регіону і, не ліквідувавши цю проблему, не можна відрегулювати результативну діяльність економіки.

Частка безробітних у Волинській області на початок 2016 року, порівняно з іншими регіонами України, одна з найнижчих, і становить 11,7% від економічно активного населення (табл. 1).

Рис. 1. Групи негативних наслідків безробіття[4]

Таблиця 1

Динаміка рівня безробіття Волинської області, тис. осіб*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Тис. осіб	41,3	38,4	39,6	44,5	40,5	39,9	39	37,9	44,9	43,1	49,7
% від економічно активного населення	9,4	8,8	9	10,2	9,3	9,1	8,8	8,4	10,3	10	11,7

*Складено за даними головного управління статистики у Волинській області

По адміністративних районах області зафіксована різна кількість безробітних (рис. 2).

Так, найбільша частка безробітних зареєстрована у містах Луцьку (2367 осіб), Нововолинську (966 осіб), Ковелі та Ковельському районі (1546 осіб); найменша - у Любешівському (250), Локачинському (288), Камінь-Каширському (300) районах. Середні показники безробіття мають - Іваничівський (363), Шацький і Старовижівський (370), Луцький (408), Любомльський (479), Рожищенський (482) і Ратнівський (490) райони. Показники вище від середнього рівня безробіття мають Ківерцівський (717), Володимир-Волинський (664), Горохівський (614), Маневицький (557) і Турійський (508) райони.

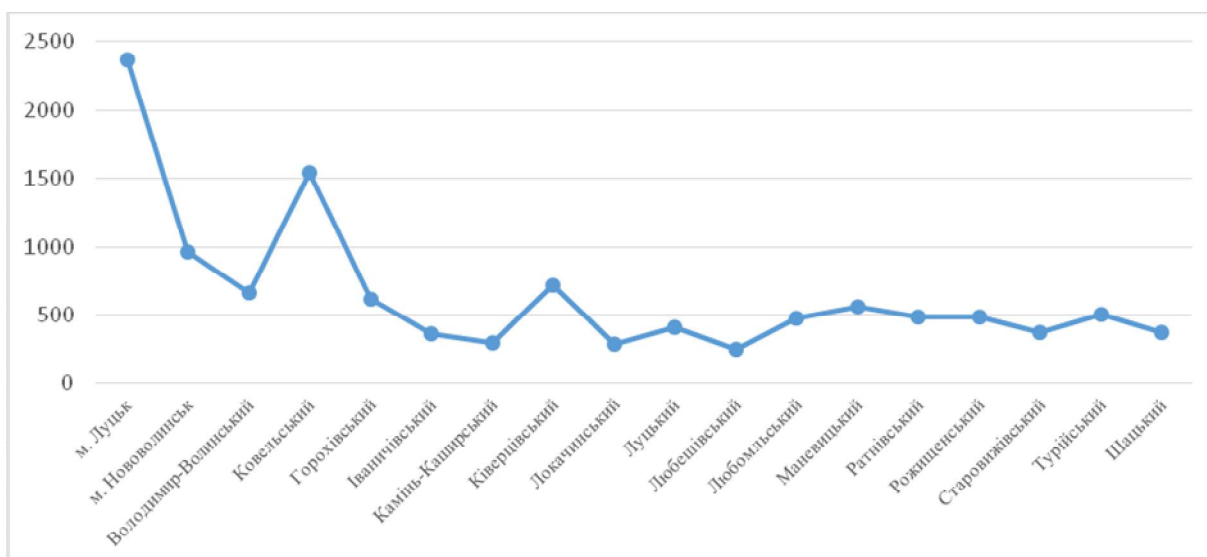

Рис. 2. Кількість зареєстрованих безробітних за адміністративними районами, осіб

Кожні шестеро з десяти безробітних є жінки і 44,8% - молодь віком до 35 років. Збільшилась кількість безробітних як у міській, так і в сільській місцевості і становить 1,5% і 4,7% відповідно.

На початок 2016 р. рівень зареєстрованого безробіття становив 1,9% усього населення працездатного віку (серед чоловіків він був нижчим, порівнюючи з жінками - 1,6% і 2,1% відповідно). Рис. 3.

У віці від 15 до 24 роки рівень безробіття чоловіків і жінок найбільший (25,7% і 22,3%), а найменший у віці 50-59 років (6,6%).

Частка рівня безробіття визначається також за місцем проживання, тобто за міським поселенням та сільською місцевістю, рис. 4. Середній показник безробітних у міських поселеннях становить 7,2%.

Найбільша частка безробітних становить у віці 15-24 роки (12,4%), а найменша кількість безробітних у віці 35-39 років (2,6%). У сільській місцевості показник безробіття дещо більший порівняно із міським і в середньому становить 12,9%. Найбільший показник безробітних у віці 15-24 роки що в 2,5 рази більший від міського (29,9%), а найменший - у віці 50-59 років (7,4%).

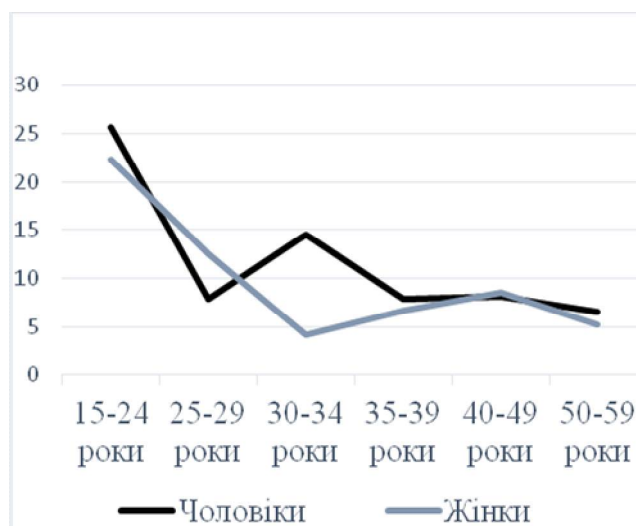

Рис. 3. Рівень безробіття за місцем статтю та їх віковими групами, %

Рис. 4. Рівень безробіття за проживання та віковими групами, %

На вільне робоче місце за кількістю зареєстрованих безробітних претендувало 11 осіб (проти 15 осіб у 2015 році). За сприяння державної служби зайнятості на початок 2016р. було працевлаштовано 598 осіб, що становить 4,4% громадян, що мали статус безробітного, переважна більшість яких становлять жінки.

Середньооблікова кількість безробітних, що отримали по безробіттю допомогу становила 9,1 тис. осіб.

Територіальні відмінності області формують відмінності трудових ресурсів. Проблема працевлаштування в поліських районах (Любешівський, Ратнівський, Шацький, Любомльський, Старовижівський) області спричинена великою кількістю трудових ресурсів, що зумовлена значним приростом населення, сільськогосподарською спеціалізацією цих районів. Саме ці причини змушують населення покидати постійні місця проживання у зв'язку з пошуком роботи, де розміщені промислові підприємства і значна частка сільськогосподарських земель в області.

Висновки. Безробіття та його високий рівень супроводжує соціальне напруження у Волинській області. Проблема безробіття в регіоні набуває великої уваги і потребує аналізу та практичних рекомендацій, які можуть слугувати для розробки і реалізації ефективної соціально-економічної політики для забезпечення високої зайнятості економічно активного населення регіону і країни, що зменшить рівень безробіття до мінімального допустимого рівня.

Для подолання явища безробіття слід звести його до природного рівня, тобто: збільшити державне фінансування програм професійного навчання, необхідно удосконалювати роботу профспілок, стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу підприємництва, стимулювання підприємців до навчання, перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткової робочої сили.

Саме зайнятість населення виступає в суспільстві фундаментом, за якого змінюється соціальне становище людини в суспільстві, тому запровадження вищеперерахованих заходів покращить ситуацію зайнятості ринку праці у Волинської області, що

позитивно вплине як на економічний так і соціальний рівень розвитку населення.

Література:

1. Волинський Г. Про соціальну диференціацію населення / Г. Волинський // *Економіка України*. – 2008. – С. 79–84
2. Волкова О.В. Ринок праці: навч. посібник / О.В. Волкова. — К.: Центр учбової літератури, 2007. - 624 с.
3. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник / О.А. Грішнова. — 5-те вид., оновл. — К.: Знання, 2011.- 390 с.
4. Економічні і соціальні наслідки безробіття [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.student-works.com.ua/kursovi/bjd/678.html>
5. Кейнс Дж. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей / Дж. Кейнс. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/keyns-1/index.htm>
6. Лібанова Е.М. Ринок праці: навч. пос. / Е.М. Лібанова. — К.: Центр навч. Літ-ри, 2003. — 224 с.
7. Статистичний щорічник Волинь 2015 / за ред. В.Ю. Науменка. — Луцьк: Головне упр. статистики у Волин. обл.; МКФ «Християнське життя», 2016. — 478 с.

References:

1. Volynskyy H. Pro sotsialnu dyferentsiatsiyu naselennya / H. Volynskyy // *Ekonomika Ukrayiny*. – 2008. – S. 79–84
2. Volkova O.V. Rynok pratsi: navch. posibnyk / O.V. Volkova. - K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2007.— 624 s.
3. Hrishnova O.A. Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny: pidruchnyk / O.A. Hrishnova. — 5-te vyd., onovl. — K.: Znannya, 2011.- 390 s.

4. *Ekonomichni i sotsialni naslidky bezrobittya [Elektronnyy resurs].* – Rezhym dostupu: <http://www.student-works.com.ua/kursovi/bjd/678.html>
5. *Keyns Dzh. Zahalna teoriya zaynyatosti, vidsotka i hroshey / Dzh. Keyns [Elektronnyy resurs].* – Rezhym dostupu: <http://bibliograph.com.ua/keyns-1/>
6. *Libanova E.M. Rynok pratsi: navch. pos. / E.M. Libanova.* – K.: Tsentr navch. lit-ry, 2003. – 224 s.
7. *Statystychnyy shchorichnyk Volyn 2015 / za red. V.Yu. Naumenka.* – Luts'k: Holovne upr. statystyky u Volyn. obl.; MKF «Khrystyianske zhyttya», 2016. – 478s.